

ความรุนแรงขึ้นกับอายุครรภ์ที่ได้รับเชื้อ ถ้าติดเชื้อไวรัสหัดเยอรมันในช่วง 4 สัปดาห์แรกของอายุครรภ์ พบว่าทารกมีโอกาสเกิดความพิการได้สูงถึงร้อยละ 50นายแพทย์พรเทพ สวนดอก

“ความรุนแรงขึ้นกับอายุครรภ์ที่ได้รับเชื้อ ถ้าติดเชื้อไวรัสหัดเยอรมันในช่วง 4 สัปดาห์แรกของอายุครรภ์ พบว่าทารกมีโอกาสเกิดความพิการได้สูงถึงร้อยละ 50”

หัดและหัดเยอรมัน เป็นโรคติดต่อชนิดหนึ่ง เกิดจากเชื้อไวรัส พบได้บ่อยในเด็กและผู้ใหญ่ โดยเฉพาะช่วงอากาศหนาวเย็นมักเกิดขึ้นบ่อย จึงควรระมัดระวังให้กับเด็ก นอกจากนี้ ในแม่ตั้งครรภ์ หากติดเชื้อระหว่างตั้งครรภ์จะส่งผลให้ทารกพิการได้

ฉบับนี้เรามาทำความรู้จักเพื่อเตรียมป้องกันไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของเจ้าโรคหัดทั้งสองนี้กัน โดยคุณหมอพรเทพ สวนดอก กุมารแพทย์ โรงพยาบาลกรุงเทพ ได้อธิบายถึงโรคหัดและหัดเยอรมันว่า

“โรคหัดเกิดจากเชื้อไวรัสรูบิโอลา พบมากในน้ำลายของผู้เป็นโรคหัด ติดต่อได้ง่ายและรวดเร็วมาก โดยการไอ จาม หายใจรดกัน หรือใช้สิ่งของร่วมกัน โรคหัดเกิดได้กับทุกอายุและพบบ่อยในเด็กที่อายุระหว่าง 2 ถึง 14 ปี แต่ไม่ค่อยพบในทารกที่อายุน้อยกว่า 6 ถึง 8 เดือน เนื่องจากทารกเหล่านี้มีภูมิต้านทานที่ได้รับจากแม่ตั้งแต่อยู่ในครรภ์”

โรคหัดและสถิติการเกิด

“โรคหัดนี้พบได้ตลอดปี ส่วนมากเกิดในช่วงฤดูหนาวจนถึงต้นฤดูร้อน โดยเฉพาะเดือนกุมภาพันธ์และเดือนสิงหาคม ในปี พ.ศ.2553 สำนักระบาดวิทยาได้รับรายงานผู้ป่วยโรคหัดจำนวน 2,583 ราย คิดเป็นอัตราป่วย 4.05 ต่อประชากรหนึ่งแสนคน และพบว่าเกิดโรคแทรกซ้อนถึงร้อยละ 10.88 แต่โชคดีที่ไม่มีผู้เสียชีวิต ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2544 ถึง พ.ศ. 2553 พบว่าแนวโน้มอัตราผู้ป่วยจะสูงอยู่ 2 ช่วง ในปี พ.ศ. 2545 อัตราป่วย 16.49 ต่อประชากรหนึ่งแสนคน ในปี พ.ศ. 2553 เกิดโรคหัดระบาด 3 ครั้ง คือ ภายในค่ายอพยพพนุโพธิ์ ค่ายผู้อพยพแม่หละ และกลุ่มทหารภายในกรมทหารราบที่ 11

...ผู้ที่ไม่เคยฉีดวัคซีนป้องกันโรคหัดเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการระบาดของโรค นอกจากนี้ผู้ที่อาศัยอยู่รวมกันหนาแน่น หรือในศูนย์อพยพ วัด โรงเรียน ฯลฯ ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการแพร่เชื้อโรคหัดได้”

การสังเกตอาการ

“เมื่อร่างกายได้รับเชื้อโรคหัดเข้าไปประมาณ 7 วันจึงจะเริ่มมีอาการ ช่วงแรกอาการคล้ายไข้หวัด และมีไข้สูงตลอดเวลา รับประทานยาลดไข้แล้วไข้ก็ไม่ลด อ่อนเพลีย ซึมลงหรือกระสับกระส่าย ร้องกวน เบื่ออาหาร น้ำมูกใส ไอแห้ง น้ำตาไหล ไม่สู้แสง หนังตาบวม บางรายอาจถ่ายเหลวบ่อยเหมือนท้องเดิน หรืออาจชักจากไข้

...ต่อมาผื่นจะขึ้นเริ่ม ลักษณะเฉพาะของโรคหัดคือมีไข้สูง 3 ถึง 4 วันแล้วจึงเริ่มมีผื่นขึ้น ลักษณะผื่นเป็นจุดแดงเล็กๆ ขนาดเท่าหัวเข็มหมุด โดยเริ่มเห็นผื่นขึ้นที่บริเวณตีนผมและซอกคอก่อนเป็นอันดับแรก แล้วลามไปตามใบหน้า ลำตัวและแขนขา ผิวหนังโดยรอบอาจเป็นสีแดงระเรื่อ บางครั้งอาจมีอาการคันเล็กน้อย ผื่นจะไม่จางหายไปทันทีแต่จะใช้เวลาประมาณ 2 ถึง 3 วันนับจากวันแรกที่ผื่นเริ่มขึ้น หลังจากผื่นจางลง มักเปลี่ยนเป็นสีคล้ำในช่วงแรก โรคหัดส่วนใหญ่หายได้เองและเกิดโรคแทรกซ้อนน้อย

...มักพบในเด็กขาดสารอาหาร ร่างกายอ่อนแอ โรคแทรกซ้อนที่พบบ่อยคือ โรคปอดอักเสบ และโรคอุจจาระร่วง ซึ่งมักพบหลังผื่นขึ้น หรือเมื่อไข้เริ่มทุเลาแล้ว โรคแทรกซ้อนที่รุนแรงและทำให้เสียชีวิตได้คือ โรคสมองอักเสบ นอกจากนี้ขณะที่เป็นโรคหัด ภูมิคุ้มกันของร่างกายจะลดลงทำให้มีโอกาสเป็นวัณโรคปอดได้ง่ายขึ้น”

การรักษาและการป้องกัน

“การรักษาและปฏิบัติตัวเหมือนโรคไข้หวัดทั่วไป คือ พักผ่อนมากๆ ดื่มน้ำมากๆ เช็ดตัวลดไข้ ไม่อาบน้ำเย็น กินยารักษาตามอาการ เช่น ยาลดไข้ ไม่ควรกินยาปฏิชีวนะในช่วงแรก เพราะถ้าแพ้ยาจะทำให้บอกความแตกต่างระหว่างผื่นแพ้ยากับผื่นโรคหัดได้ยาก ถ้ามีอาการไอ เสมหะเริ่มข้นหรือเขียว หรือหายใจมีเสียงวี๊ด เนื่องจากหลอดลมตีบ ควรพบแพทย์”

...การป้องกัน โดยปกติวัคซีนป้องกันโรคหัดเป็นวัคซีนตามเกณฑ์ของกระทรวงสาธารณสุขที่ต้องฉีดให้เด็กทุกคนที่อายุระหว่าง 9 ถึง 12 เดือน ฉีดเพียงครั้งเดียวสามารถป้องกันโรคหัดได้ตลอดไป และให้ฉีดกระตุ้นอีกครั้งเมื่อเด็กอายุ 4 ถึง 6 ปี วัคซีนป้องกันโรคหัดมีทั้งชนิดเดี่ยวและชนิดที่รวมกับวัคซีนป้องกันโรคหัดเยอรมันและโรคคางทูม (MMR) ในเข็มเดียวกัน ขอรับการฉีดวัคซีนดังกล่าวได้ที่สถานีอนามัยใกล้บ้านหรือโรงพยาบาลทั่วไป

“โรคหัดเยอรมัน เกิดจากเชื้อไวรัสรูเบลล่า (Rubella) มักพบการระบาดในโรงเรียน โรงงาน สถานที่ทำงาน และระบาดบ่อยช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน เชื้ออยู่ในน้ำมูก น้ำลาย ติดต่อกันได้โดยการไอ จาม หรือสัมผัสน้ำมูกน้ำลายที่มีเชื้อหัดเยอรมันอยู่ เชื้อนี้มีชีวิตอยู่ในร่างกายคนได้ถึง 1 ปี เมื่อติดเชื้อแล้วจะยังไม่เกิดอาการทันที ใช้เวลาประมาณ 14 ถึง 21 วันจึงเริ่มเกิดอาการ

…อย่างไรก็ตาม พบว่าผู้ติดเชื้อส่วนมากมักไม่มีอาการใดๆ หรือมีอาการเพียงเล็กน้อยและหายได้เอง แต่ถ้าสตรีมีครรภ์ติดเชื้อโรคหัดเยอรมันในช่วงอายุครรภ์ 3 ถึง 4 เดือนแรก จะเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อทารกในครรภ์ ทำให้เด็กที่เกิดมาพิการ เช่น สมองฝ่อ หูหนวก ต้อกระจกตา โรคหัวใจ
คนที่เคยเป็นโรคหัดเยอรมันแล้วจะมีภูมิคุ้มกันโรคนี้ไปตลอดชีวิต”

อาการและโรคแทรกซ้อน

“สำหรับทารกที่ติดเชื้อตั้งแต่อยู่ในครรภ์จะมีโอกาสมีอวัยวะต่างๆ ผิดปกติได้ตั้งแต่กำเนิด ทั้งนี้ความรุนแรงขึ้นกับอายุครรภ์ที่ได้รับเชื้อ
ถ้าติดเชื้อไวรัสหัดเยอรมันในช่วง 4 สัปดาห์แรกของอายุครรภ์ พบว่าทารกมีโอกาสเกิดความพิการได้สูงถึงร้อยละ 50 ถ้าติดเชื้อในช่วงอายุครรภ์ที่ 5 ถึง 8 สัปดาห์ ทารกมีโอกาสเกิดความพิการได้ประมาณหนึ่งในสี่หรือร้อยละ 25 และถ้าติดเชื้อในช่วงใกล้คลอดคืออายุครรภ์ที่ 9 ถึง 12 สัปดาห์
ความพิการของทารกมีโอกาสเกิดขึ้นประมาณร้อยละ 8 ความพิการที่พบบ่อย ได้แก่ ความพิการทางตา เช่น ตาต้อกระจก ต้อหิน ความพิการที่หัวใจ หูหนวก ศีรษะเล็ก โครงสร้างสมองผิดปกติ ตัวเล็ก พัฒนาการช้า ตับโต ม้ามโต ตัวเหลือง มีจ้ำเลือดตามตัว และเกล็ดเลือดต่ำ

...สำหรับเด็กโต อาการโรคหัดเยอรมันจะเริ่มจากต่อมน้ำเหลืองโตบริเวณหลังหู ท้ายทอยและด้านหลังของลำคอ มีไข้ ปวดศีรษะ มีอาการคล้ายเป็นหวัด อาจเจ็บคอร่วมด้วย เมื่อมีไข้ประมาณวันที่ 3 จึงเริ่มมีผื่นขึ้น ลักษณะผื่นจะแบนราบ สีชมพูจางๆ เริ่มขึ้นที่ใบหน้าแล้วลามไปทั่วตัวอย่างรวดเร็วภายใน 24 ชั่วโมง ผื่นเห็นชัดเจนบริเวณแขนขาจะหายไปในเวลา 1 ถึง 2 วัน จากนั้นสีของผิวหนังจะกลับเป็นปกติ ในเด็กอาจมีเพียงอาการผื่นขึ้นโดยไม่มีไข้ หรือไม่มีอาการอื่นนำมาก่อน

...สำหรับผู้ใหญ่ อาการจะคล้ายที่พบในเด็ก แต่ผู้ใหญ่จะมีไข้สูงกว่าเด็ก ผู้หญิงอาจมีอาการปวดข้อหรือข้ออักเสบร่วมด้วย เมื่อเชื้อเข้าสู่ร่างกายแล้ว ช่วงเวลาที่แพร่เชื้อได้มากที่สุดคือช่วง 2 หรือ 3 วันก่อนผื่นขึ้น และเมื่อผื่นขึ้นแล้วยังสามารถแพร่เชื้อได้อีกประมาณ 7 วัน
ดังนั้นในช่วงดังกล่าวผู้ป่วยควรแยกตัวและไม่ไปคลุกคลีกับผู้อื่นเพราะอาจกระจายเชื้อสู่ผู้อื่นได้โดยไม่ตั้งใจ”

...อย่างไรก็ดี ผู้ป่วยบางรายอาจเกิดโรคแทรกซ้อนขณะติดเชื้อโรคหัดเยอรมัน โรคแทรกที่พบได้คือ สมองอักเสบ ข้อนิ้วมือนิ้วเท้าอักเสบ
ผู้หญิงที่ติดเชื้อขณะตั้งครรภ์อาจทำให้ทารกที่เกิดมามีความพิการได้

การรักษา

“โรคหัดเยอรมัน เป็นโรคที่ไม่มียาต้านไวรัส ถ้าเกิดในเด็กหรือผู้ใหญ่ที่ไม่ตั้งครรภ์ ให้รักษาตามอาการ เช่น กินยาลดไข้ เช็ดตัวลดไข้ ดื่มน้ำมากๆ พักผ่อนให้เพียงพอ

....กรณีที่เกิดการติดเชื้อในหญิงตั้งครรภ์โดยเฉพาะอายุครรภ์ 3 เดือนแรก แนะนำให้ไปโรงพยาบาลเพื่อตรวจเลือดดูว่าเคยมีภูมิคุ้มกันต่อเชื้อไวรัสหัดเยอรมันหรือไม่ กรณีตรวจไม่พบภูมิคุ้มกัน แนะนำให้ตรวจเลือดซ้ำอีกครั้ง ภายใน 2 ถึง 3 สัปดาห์ต่อมา ถ้าผลตรวจยังคงเป็นลบ ควรตรวจซ้ำอีกครั้งเมื่อ 6 สัปดาห์หลังสัมผัสโรค

...การตรวจเลือดทุกครั้งจะดูผลเลือดควบคู่กับผลเลือดที่เจาะครั้งแรกด้วยเสมอ กรณีที่ผลเลือดทุกครั้งให้ผลลบแสดงว่าไม่มีการติดเชื้อหัดเยอรมัน
แต่ถ้าตรวจครั้งแรกให้ผลลบและครั้งต่อไปให้ผลบวกแสดงว่ามีการติดเชื้อ
ซึ่งแพทย์จะแนะนำเรื่องความเสี่ยงที่จะเกิดกับทารกในครรภ์และอาจพิจารณาให้ยุติการตั้งครรภ์”

การป้องกันโรค

“โรคหัดเยอรมันสามารถป้องกันได้ด้วยการฉีดวัคซีน ซึ่งอยู่ในวัคซีนรวม 3 โรค วัคซีนเอ็มเอ็มอาร์ (MMR) คือสามารถป้องกันโรคคางทูม โรคหัด และโรคหัดเยอรมัน ได้ภายในเข็มเดียวกัน วัคซีนที่ใช้สร้างจากการนำเชื้อไวรัสที่ยังมีชีวิตอยู่แต่ทำให้อ่อนฤทธิ์ลง
เมื่อฉีดแล้วจะทำให้ร่างกายคนสามารถสร้างภูมิคุ้มกันขึ้นช้าๆ และขึ้นสูงสุดในสัปดาห์ที่ 6 ถึง 8 หลังฉีดวัคซีน

...สำหรับเด็กเล็ก วัคซีนเอ็มเอ็มอาร์นี้ สามารถฉีดเข็มแรกให้กับเด็กตั้งแต่อายุ 1 ปีขึ้นไป และฉีดเข็มที่สองเมื่อเด็กอายุ 4-6 ปี
สำหรับเด็กโตและผู้ใหญ่ที่ยังไม่มีภูมิคุ้มกันต่อไวรัสหัดเยอรมันก็สามารถฉีดวัคซีนดังกล่าวได้

...สำหรับผู้ใหญ่ที่จำประวัติการฉีดวัคซีนในอดีตไม่ได้ ไม่แนะนำให้ฉีดวัคซีนนี้ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มีภูมิคุ้มกันต่อโรคแล้ว ทั้งจากการได้รับวัคซีนหรือจากการติดเชื้อมาแล้วในอดีต ในปีพ.ศ. 2547 ที่จังหวัดเชียงราย ชลบุรี อุดรธานี และนครศรีธรรมราช ได้มีการศึกษาพบว่าประชากรที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไปมีภูมิคุ้มกันต่อโรคนี้แล้วถึงร้อยละ 93 ด้วยเหตุนี้จึงไม่แนะนำให้ฉีดวัคซีนนี้ในผู้ใหญ่ที่ไม่ทราบประวัติการฉีดวัคซีนในอดีต

...สำหรับหญิงวัยเจริญพันธุ์แนะนำให้ฉีดวัคซีนนี้ล่วงหน้าก่อนที่จะตั้งครรภ์อย่างน้อย 1 เดือน สำหรับหญิงที่กำลังตั้งครรภ์ ห้ามฉีดวัคซีนชนิดนี้เด็ดขาด

...นอกจากการฉีดวัคซีนป้องกันโรคแล้ว ควรหลีกเลี่ยงการสัมผัสกับผู้ป่วย ถ้าไอให้ใช้หน้ากากอนามัย หรือใช้มือปิดปากและจมูก และควรหมั่นล้างมือบ่อยๆ”

{xtypo_info}**ข้อแนะนำ**

“ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ที่ป่วยเป็นโรคหัดเยอรมัน ต้องอยู่แยกจากผู้อื่นโดยเฉพาะเมื่อมีผื่นขึ้นแล้วต้องอยู่ห่างผู้อื่นจนครบ 7 วันหลังผื่นขึ้น

....สำหรับทารกที่ติดเชื้อตั้งแต่อยู่ในครรภ์และเกิดออกมามีความพิการ พบว่าเชื้อไวรัสหัดเยอรมันสามารถอยู่ในร่างกายทารกนั้นได้นานถึง 1 ปี
จึงต้องแยกทารกออกจากเด็กอื่นเป็นเวลา 1 ปี หรือจนกว่าจะตรวจไม่พบเชื้อไวรัสภายในช่องจมูก ลำคอ และในปัสสาวะ เมื่ออายุ 3 ถึง 6 เดือน”{/xtypo_info}

Profle

น.พ.พรเทพ สวนดอก

ตำแหน่ง กุมารแพทย์

เฉพาะทาง กุมารเวชศาสตร์โรคติดเชื้อ

การศึกษา Certificate of Pediatric Infectious Disease

Certificate of Family Medicine

วุฒิบัตรผู้เชี่ยวชาญสาขากุมารเวชศาสตร์

สถานที่ติดต่อ โรงพยาบาลกรุงเทพ โทร.1719